

Od Redakcji

Post-teatr i sojusznicy.
Nowe eksperymenty polskiego teatru

www.polishtheatrejournal.com

Wydawca

Instytut Teatralny im. Zbigniewa Raszewskiego w Warszawie
Akademia Teatralna w Warszawie

Od Redakcji

Post-teatr i sojusznicy. Nowe eksperymenty polskiego teatru

Nowy numer „Polish Theatre Journal” – inaczej niż w przypadku numerów poprzednich – to nie jeden, ale trzy tematy.

Po pierwsze, przedstawiamy rozbudowany blok tekstów poświęconych najmłodszej generacji polskiego teatru. Piszemy o artystach z pokolenia trzydziesto- i czterdziestolatków, którzy w ciągu ostatnich kilku sezonów wyraźnie zaznaczyli swoją obecność na rodzimych scenach, wnosząc na nie nową wrażliwość i nowe strategie pracy. Co charakterystyczne, ich droga do teatru nie była prosta, niemal nikt z nich nie ukończył studiów reżyserskich, pierwsze kroki w zawodzie stawiali z dala od instytucjonalnego mainstreamu, a często – z dala od Polski. Jak pisze Tomasz Plata w eseju otwierającym blok: „Nieco prowokacyjnie można powiedzieć, że to pierwsze od dawna młode pokolenie w polskim teatrze, które odnosi sukces artystyczny, a nie zostało wychowane przez Krystiana Lupe. Kontekstów dla ich działań trzeba szukać z dala od lokalnego układu, bliżej dokonań najważniejszych twórców europejskiego teatru eksperymentalnego i tańca”¹.

W *call for papers*, w którym zapraszaliśmy autorów do współpracy przy aktualnym numerze „Polish Theatre Journal”, zaproponowaliśmy dla tej nowej formacji nazwę: post-teatr. Jednocześnie wskazaliśmy kilka cech, które w twórczości interesujących nas artystów, wydały się nam najistotniejsze: redukcja poziomu fikcji teatralnej (niechęć do budowania fikcyjnych, zamkniętych światów scenicznych), skłonność do narracji autotematycznych lub autobiograficznych, wyrafinowany, zwykle krytyczny stosunek wobec pojęcia spektaklu (zarówno w rozumieniu wąskim, teatrologicznym, jak i szerszym, wprowadzonym niegdyś przez francuskich sytuacjonistów), upodobanie do scenicznego minimalizmu. Chcieliśmy sprawdzić, czy zaproponowana przez nas nazwa oraz podpowiadane cechy nowego zjawiska mogą posłużyć za użyteczną ramę analizy; czy znajdują potwierdzenie w dokładniejszych opisach poszczególnych przedstawień lub działań.

Obraz, który ostatecznie prezentujemy, ma kilku głównych bohaterów. Przede wszystkim zajmujemy się twórczością Anny Karasińskiej, Wojtki

1 Tomasz Plata, *Post-teatr. Ucieczka z teatru. Ucieczka do teatru*, „Polish Theatre Journal” 1(5)/2018, www.polishtheatrejournal.com.

Ziemilskiego, Marty Górnickiej, Ani Nowak i Marty Ziółek. W rolach bohaterów drugiego planu pojawiają się inni artyści o zbliżonych przekonaniach i ambicjach, m.in. Weronika Szczawińska, Agnieszka Jakimiak, Anna Smolar, Grzegorz Laszuk, Justyna Sobczyk, Michał Buszewicz, Paweł Sakowicz, Maria Stokłosa, Romuald Krężel, członkowie zespołu Dead Baitz. Ich praktyka umieszczona zostaje w szerszym kontekście, zwłaszcza na tle relacji wiążących dziś teatr, taniec i performans z popkulturą oraz rzeczywistością nowych mediów. W rezultacie jednym z centralnych tematów całego bloku staje się problem spektaklu i spektakularności jako głównego mechanizmu czy trybu działania współczesnej kultury. Twórcy post-teatru okazują się wyjątkowo wyczuleni na rosnącą dominację spektaklu, zarazem jednak nie porzucają struktury spektaklu teatralnego, trwają bowiem w przekonaniu, że teatr – jak żadne inne medium sztuki – daje im dostęp do sytuacji spotkania, ucieleśnionej wymiany między wykonawcą a odbiorcą, a przez to stwarza szansę, by restrykcje spektaklu choćby na chwilę osłabić.

Drugi temat tego numeru „Polish Theatre Journal” to edukacja teatralna – jej problemy oraz zadania, przed którymi staje w czasach gwałtownych przemian zarówno praktyki teatralnej, rynku pracy, jak i europejskiego systemu szkolnictwa. Publikujemy najważniejsze wystąpienia z sesji „Giessen i inni”, zorganizowanej w lipcu 2017 roku przez Wydział Wiedzy o Teatrze Akademii Teatralnej w Warszawie. Głównym punktem odniesienia były wówczas – jak podpowiadał tytuł – osiągnięcia słynnego Instytutu Teatrolologii Stosowanej w niemieckim Giessen, innowacyjnej jednostki, która od początku lat 80. śmiało łączy nauczanie praktyki i teorii teatru. O swoich doświadczeniach na tym polu opowiadał w Warszawie Heiner Goebbels, długoletni profesor Instytutu, jeden z najwybitniejszych reżyserów współczesnego teatru. Wyzwania interdyscyplinarności w nauczaniu teatru z nieco innych perspektyw – odpowiednio: holenderskiej i brytyjskiej – omawiali Marijke Hoogenboom z Amsterdam University of the Arts oraz Richard Gough z University of South Wales z Cardiff. Zestawienia w jednym numerze „Polish Theatre Journal” bloku poświęconego nowemu pokoleniu polskiego teatru z blokiem o aktualnych tendencjach w europejskim szkolnictwie teatralnym nie należy brać za przypadek. Znaczna część przedstawicieli formacji post-teatralnej to wszak artyści ukształtowani „w duchu” Giessen, nierzadko w instytucjach o podobnym charakterze, głęboko świadomi wagi wypracowanego tam modelu nie tylko uczenia teatru, ale także myślenia o teatrze.

Wreszcie trzeci temat tego numeru „Polish Theatre Journal”: przyszłość performansu w epoce globalnego kryzysu. Przedstawiamy treść mowy wygłoszonej przez prof. Richarda Schechnera 16 października 2017 roku podczas uroczystości nadania mu tytułu doktora honoris causa Akademii Teatralnej im. Aleksandra Zelwerowicza w Warszawie. Schechner – w temacie przez siebie wskazanym specjalista o kompetencjach trudnych do podważenia – okazuje się pesymistą i optymistą równocześnie. Jego diagnoza współczesności jest skrajnie przygnębiająca. Ale jego wizja przyszłości – z wpisaniem w nią projektem „czwartego świata” estetyki – daje nadzieję, że nie wszystko stracone. W tym wymiarze myśl Schechnera nie jest odległa od tego, co można znaleźć w pracach przedstawicieli naszej formacji post-teatralnej: teatr czy – szerzej – performans

to wciąż znakomity mechanizm testowania reguł świata nierówności i niesprawiedliwości, mapowania ich, objaśniania oraz szukania rozwiązań alternatywnych.

ABSTRAKT

Od Redakcji

Post-teatr i sojusznicy. Nowe eksperymenty polskiego teatru

W piątym numerze „Polish Theatre Journal” zajmujemy się przede wszystkim twórczością młodej generacji polskiego teatru. Piszemy o artystach z pokolenia trzydziesto- i czterdziestolatków, którzy w ostatnich kilku sezonach mocno zaznaczyli swą obecność na rodzimych scenach – wnosząc na nie nową wrażliwość i nowe strategie pracy. Wskazujemy w ich pracach elementy wspólne, widzimy w nich formację o wyraźnych granicach i dość jednorodnych poglądach, a jako terminologiczną ramę, która ma ułatwić analizę, proponujemy pojęcie „post-teatr”. Ponadto publikujemy najważniejsze wystąpienia z sesji naukowej „Giessen i inni”, zorganizowanej w Warszawie w lipcu 2017 roku oraz treść mowy wygłoszonej przez prof. Richarda Schechnera 16 października 2017 roku podczas uroczystości nadania mu tytułu doktora honoris causa Akademii Teatralnej im. Aleksandra Zelwerowicza w Warszawie.